

Зміст

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд	2
2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ	3
2.1. Кількість КУА та ІСІ	3
2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ	5
2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ	7
2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ	10
2.5. Інвестори ІСІ	12
2.6. Структура активів ІСІ	14
2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування	17
3. Резюме	19

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд

Кількість учасників ринку

Компанії з управління активами (КУА)

У 4-му кварталі 2019 року кількість **компаній з управління активами** зменшилася на одну, до **293**, тобто на три менше, ніж на початку року. У жовтні-грудні було створено одну нову КУА, тоді як дві – закрито. Протягом усього 2019 року було створено 5 нових КУА, а припинили свою діяльність – 8 компаній.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

У 4-му кварталі було зареєстровано 47 нових ІСІ, а за весь 2019 рік – **129**. З урахуванням фондів, які закрилися, станом на 31.12.2019 загальна кількість **зареєстрованих ІСІ** збільшилася на 2,3% за 4-й квартал та на 6,0% за рік, до **1890**.

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих)**, зростала дев'ятий квартал та третій рік поспіль – до **1326** (+3,3% за 4-й квартал та +8,0% за весь 2019 рік).

На кінець 2019 року 278 КУА мали в управлінні від одного до 57-ми фондів, а понад 99% від усіх таких КУА управляли принаймні одним венчурним фондом.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Кількість **НПФ в управлінні** станом на 31.12.2019 року залишалася на рівні **58** (без урахування корпоративного фонду НБУ), у тому числі 46 відкритих, 6 корпоративних та 6 професійних. Всього активами НПФ, за наявними в УАІБ даними, управляли 33 КУА.

Страхові компанії (СК)

Кількість **СК, що передали свої активи в управління КУА**, упродовж 2019 року не змінювалася, як і кількість КУА, що надавали такі послуги: одна така компанія управляла активами двох СК.

Активи в управлінні та ВЧА

Усі інституційні інвестори

Сукупні активи в управлінні КУА у 4-му кварталі 2019 року продовжували зростати (+1,5%) і на кінець грудня становили **355 087 млн. грн.** За весь 2019 рік вони збільшилися на 12,8%.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

Загальні активи усіх ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу, у 4-му кварталі 2019 року зросли на 1,4%, а за весь рік – також на 12,8%, до **353 337 млн. грн.**

Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів («визнаних» ІСІ), станом на 31.12.2019 становили **339 130 млн. грн.** (рис. 7)¹. За 4-й квартал 2019 року вони умовно зменшилися на 0,2%, а за весь рік – зросли щонайменше на 14,3%. Двигуном росту галузі ІСІ залишалися венчурні фонди, на тлі подальшого, ще стрімкішого збільшення кількості фондів цієї категорії.

Вартість чистих активів сформованих ІСІ («визнаних») у 4-му кварталі 2019 року умовно зменшилася на 1,2%, а за 2019 рік – додала щонайменше 10,8%. Станом на 31.12.2019 вона сягнула **261 206 млн. грн.**

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Активи НПФ в управлінні КУА у 4-му кварталі 2019 року прискорили зростання до 3,4%, а за весь рік – до 17,5%. Станом на 31.12.2019 вони досягли **1 603,2 млн. грн.**

Страхові компанії (СК)

Активи СК в управлінні КУА зменшилися на 0,1% за 4-й квартал 2019, але за рік – зросли на 21,2%. Станом на 31.12.2019 ці активи становили **96,7 млн. грн.**

¹ Тут і далі ці показники включають дані за отриманими на момент підготовки цього Огляду річними звітами КУА щодо ІСІ, а також активів НПФ та СК в управлінні, за 2019 рік. Їхня кількість менша, ніж має бути, що пов'язано із запровадженнями у березні 2020 року обмежувальними заходами для протидії поширенню пандемії covid-19 та відповідним продовженням

строків подання цієї звітності. За оцінками УАІБ, повнота отриманої звітності становить принаймні 95% та 99%, відповідно, за кількістю звітів щодо інституційних інвесторів та щодо обсягу їхніх активів в управлінні.

2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ

2.1. Кількість КУА та ІСІ

Кількість **компаній з управління активами** упродовж 2019 року зростала, проте у 4-му кварталі зменшилася на одну і становила **293** – на три менше, ніж на початку року (рис. 1). У 4-му кварталі, за даними УАІБ, було створено одну нову КУА, тоді як дві – закрито. Протягом усього 2019 року створено 5 нових КУА (після 12-ти у 2018-му), а припинили свою діяльність – 8 компаній.

КУА, що мали фонди в управлінні, на кінець грудня 2019 року було 278 (рік тому – 283). Вони мали від одного до 57-ми фондів в управлінні (рік тому – до 37-ми фондів), а понад 99% від усіх КУА – як і раніше – управляли принаймні одним венчурним ІСІ.

Упродовж жовтня-грудня 2019 року було зареєстровано **47 нових ІСІ** (після 33-х у липні-вересні та 27-ми рік тому). З урахуванням фондів, які закрилися протягом 4-го кварталу, станом на

31.12.2019 загальна кількість **зареєстрованих ІСІ**, за даними УАІБ, збільшилася до **1890** (+42 фонди, або +2.3% за 4-й квартал та +107 фондів, або +6.0% за рік). Таким чином, її зростання тривало вже четвертий рік поспіль і стабільно прискорювалося у річному вимірі, а приріст за 4-й квартал був удвічі більшим, ніж за 3-й.

Кількість **сформованих ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів («визнаних»)**, зростала дев'ятий квартал підряд та третій рік поспіль – до **1326** (+3.3% за 4-й квартал, після 2.0% у 3-му, та +8.0% за весь 2019 рік, після +5.2% у 2018-му).

Протягом жовтня-грудня 2019 року такими, що відбулися, було визнано 50 ІСІ (після 35-ти у липні-вересні). За весь рік нормативів досягли 134 (у т. ч. 132 – венчурні), після 107-ми (106) у 2018 році.

Рис. 1. Динаміка кількості КУА та ІСІ у 2009-2019 рр. та у 1-4-му кв. 2019 року

Усі 50 нових сформованих протягом 4-го кварталу 2019 року фондів, які перебували в управлінні КУА, були венчурними ІСІ, із яких 6 – ПФ, решта – КІФ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів одночасно із державною реєстрацією.

За результатами 4-го кварталу, з урахуванням фондів, що вийшли з ринку, кількість сформованих діючих фондів серед венчурних КІФ зросла на 43 фонди (+10.3%), тоді як венчурних ПФ – на один (+0.1%, табл. 1). За весь 2019 рік перших побільшало на 99 (27.3%), других – на три (0.4%). Врешті, частка венчурних ПФ серед усіх ІСІ впала із 60.4% на початку року до 56.2%, хоча венчурних фондів у цілому – зросла з 89.8% до 91.0% (рис. 2). У грудні 2019 року

венчурних ІСІ всього було 1207 (+3.8% за 4-й квартал та +9.2% за рік – після +6.6% у 2018-му).

У секторі закритих недиверсифікованих КІФ (крім венчурних) у 4-му кварталі 2019 року фондів поменшало на два (-4.3%), а за весь рік – на 6 (-11.8%).

Кількість «визнаних» фондів в усіх секторах ПФ, крім венчурних, у жовтні-грудні не змінилася, а за весь 2019 рік скоротилася тільки кількість діючих інтервальних диверсифікованих фондів (-2, -10.5%), до 17-ти. У секторі відкритих ІСІ, де загальна кількість діючих фондів була незмінною протягом року (17), ще один фонд змінив свій вид із диверсифікованого на спеціалізований, тож таких фондів у грудні було вже 7 (+16.7% за 2019 рік).

Таблиця 1. Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів, за типами, видами та правовими формами фондів у 2019 році

Дата / Період	Всього	ПІФ*									КІФ*		
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*
31.12.2018	1230	13	6	19	3	3	27	1	1	742	51	1	363
31.03.2019	1242	12	7	19	3	3	28	1	1	742	51	1	374
30.06.2019	1259	12	7	18	3	3	28	1	1	743	49	1	393
30.09.2019	1284	12	7	17	3	3	27	1	2	744	47	2	419
31.12.2019	1326	12	7	17	3	3	27	1	2	745	45	2	462
Зміна за 4-й квартал 2019 року	42	0	0	0	0	0	0	0	0	1	-2	0	43
	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	-4,3%	0,0%	10,3%
Зміна з початку 2019 року (за рік)	96	-1	1	-2	0	0	0	0	1	3	-6	1	99
	7,8%	-7,7%	16,7%	-10,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,4%	-11,8%	-	27,3%

* ВД – відкриті диверсифіковані ІСІ, ВС – відкриті спеціалізовані, І – інтервальні диверсифіковані, ІС – інтервальні спеціалізовані, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗС – закриті спеціалізовані, ЗК – закриті кваліфікаційні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.

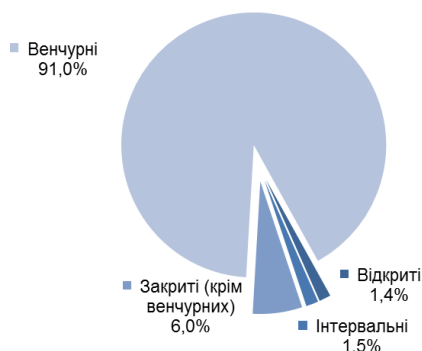

Рис. 2. ІСІ, що досягли нормативів, за типами фондів станом на 31.12.2019 р.

Кількість ІСІ, які ще не досягли нормативу мінімального розміру активів, серед усіх фондів в управлінні КУА, станом на 31.12.2019, як і на початку року, дорівнювала 48 (3.5% від усіх ІСІ в управлінні, після 3.8% у січні).

У процесі ліквідації, за даними УАІБ, на кінець 2019 року загалом залишалися або розпочали його 81 фонд, або 6.1% від усіх визнаних і діючих ІСІ (на початку року – 6.8%). Серед них були: два відкритих, три інтервальних та три закритих диверсифікованих

ПІФ, 9 закритих недиверсифікованих ПІФ та три таких же КІФ, 59 венчурних ПІФ та два КІФ.

ІСІ з публічною емісією (розміщенням) у 4-му кварталі 2019 року помешало ще на три закриті недиверсифіковані фонди (-3.6%), до 82-х (-9.0% за рік, табл. 2).

Кількість КУА, що управляють ІСІ з публічним розміщенням, у 4-му кварталі 2019 року зменшилася з 35-ти до 34-х. У секторі відкритих ІСІ їх залишалось 11 (без урахування КУА фондів, що ліквідуються, – 10).

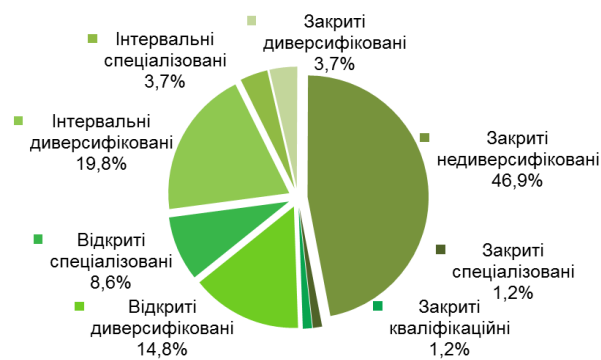

Рис. 3. ІСІ з публічною емісією станом на 31.12.2019 р.

Таблиця 2. Динаміка кількості ІСІ з публічною емісією у 2019 році

Тип та вид ІСІ	Всього	Відкриті			Інтервальні			Закриті				
		Д*	С*	Всього	Д*	С*	Всього	Д*	Н*	К*	С*	Всього
31.12.2018	89	13	6	19	18	3	21	3	44	1	1	49
31.03.2019	89	12	7	19	18	3	21	3	44	1	1	49
30.06.2019	86	12	7	19	17	3	20	3	42	1	1	47
30.09.2019	84	12	7	19	16	3	19	3	41	1	1	46
31.12.2019	81	12	7	19	16	3	19	3	38	1	1	43
Зміна за 4-й квартал 2019 року	-3	0	0	0	0	0	0	0	-3	0	0	-3
	-3,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-7,3%	0,0%	0,0%	-6,5%
Зміна з початку 2019 року (за рік)	-8	-1	1	0	-2	0	-2	0	-6	0	0	-6
	-9,0%	-7,7%	16,7%	0,0%	-11,1%	0,0%	-9,5%	0,0%	-13,6%	-	0,0%	-12,2%

* Д – диверсифіковані, С – спеціалізовані, Н – недиверсифіковані, К – кваліфікаційні.

Диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією, що подали звіти за 4-й квартал, було 33, як і упродовж усього року (табл. 3).

Фондів акцій, згідно з класифікацією на основі структури активів² на кінець грудня 2019 року було 6, із них – ті ж один відкритий та 4 інтервальних ІСІ, що й у 3-му кварталі, та ще один інтервальний, що перейшов до цього класу із «інших» фондів. Разом фонди цього класу охоплювали 18.2% усіх диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням (рис. 4) – після 27.3% на початку року.

Фондами облігацій у цей час були три із 5-тих, які було віднесено до цього класу у вересні, – два відкритих та інтервальний. Разом вони становили 9.1% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією (як і на початку року).

Фондів змішаних інвестицій у грудні 2019-го було 23, а їхній склад поповнився двома фондами, що належали до класу фондів облігацій у 3-му кварталі. На 31.12.2019 до змішаних фондів віднесено 13 відкритих, 8 інтервальних та два закритих ІСІ. Частка цього класу на кінець року становила 69.7% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням (після 54.5% на початку року).

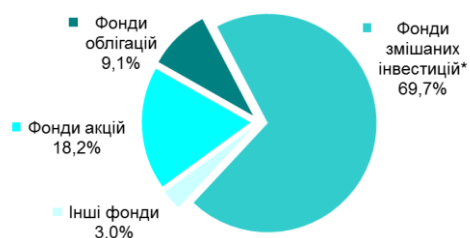

Рис. 4. Диверсифіковані ІСІ з публічною емісією за класами фондів станом на 31.12.2019 р.

Таблиця 3. Динаміка диверсифікованих ІСІ з публічною емісією за класами фондів у 2019 році

Дата / Період	Всього	Фонди акцій	Фонди облігацій	Фонди змішаних інвестицій*	Фонди грошового ринку	Інші фонд
31.12.2018	33	9	3	18	0	3
31.03.2019	33	7	3	20	0	3
30.06.2019	33	5	3	22	0	3
30.09.2019	33	5	5	21	0	2
31.12.2019	33	6	3	23	0	1
Зміна за 4-й квартал 2019 року	0	1	-2	2	0	-1
	0,0%	20,0%	-40,0%	9,5%	-	-50,0%
Зміна з початку 2019 року (за рік)	0	-3	0	5	0	-2
	0,0%	-33,3%	0,0%	27,8%	-	-66,7%

* Мають і акції, і облігації, і грошові кошти у своїх портфелях.

2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

У Києві та столичному регіоні у 4-му кварталі 2019 року загальна кількість діючих КУА зменшилася на дві і на кінець грудня становила 206 (рис. 5). При цьому тут було створено одну нову КУА. Загалом у ТОП-5 регіонах за чисельністю КУА, окрім Києва, на кінець 2019 року кількість компаній зменшилася на одну порівняно з вереснем: в Одеській області їх стало на одну більше (8), у решті регіонів-лідерів – без змін – як і в інших областях України. Частка останніх, проте, за квартал зросла з 10.5% у вересні (як і на початку 2019 року) до 10.6% у грудні.

За весь 2019 рік кількість київських компаній скоротилася на чотири. Частка ринку Києва та столичного регіону за цим показником зменшилася як у 4-му кварталі, так і за весь 2019 рік: із майже 71% на початку року та 70.8% у вересні до 70.3% у грудні.

Кількість ІСІ в управлінні у Києві та області у 4-му кварталі 2019 року зросла із 958 до 996 фондів (+1.1%), а загалом по Україні – на 3.5%. Відповідно, вага Києва та регіону за цим показником за 4-й квартал (а також за весь рік) підвищилася із 71.7% до 72.0% (рис. 6). Частка Дніпра, при збільшенні кількості ІСІ в управлінні у місті та його регіоні на два (+2.2%) за 4-й квартал, скоротилася із 6.8% до 6.7% (на початку 2019 року – 7.3%). Вага Харкова зросла з 6.1% на початку року та 6.0% у вересні до 6.2% у грудні, чому сприяло зростання кількості ІСІ у цьому регіоні на 5 (+6.3%). У Львівській та в Івано-Франківській областях додалося по одному фонду (+1.3% та +2.5% відповідно) за жовтень-грудень 2019 року, та попри це частка цих регіонів за кількістю ІСІ в управлінні зменшилася за 4-й квартал, відповідно, з 5.7% до 5.6% та у межах 3%. У решті регіонів України загалом кількість фондів не змінилася, а їхня вага понизилася з 6.8% до 6.6%.

У розподілі активів ІСІ в управлінні за регіонами у 4-му кварталі 2019 року частка ТОП-5-регіонів зменшилася, у тому числі Києва – із 80.8% до 80.4% (хоча обсяг активів в управлінні тут зріс на 0.6%), а також Дніпра – з 5.8% до 5.7% та Львова – з 5.2% до 4.6% (у цих регіонах активи ІСІ зменшилися на 0.3% та 9.4% відповідно). Натомість, майже на 1 проц. п. зросла вага Харкова – до 4.9%, де обсяг активів ІСІ у жовтні-грудні 2019 року збільшився на 26.4%. Частка регіонів поза ТОП-5 за активами ІСІ в управлінні у 4-му кварталі збільшилася з 2.3% до 2.4%

² Див. Ренкінги «ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів» та Методику ренкінгування КУА та ІСІ за результатами їхньої діяльності на сайті УАІБ: <http://www.uaib.com.ua>.

(та з 2.0% на початку року) – завдяки зростанню тут обсягу активів в управлінні випереджальним темпом (+5.5% за 4-й квартал та +29.8% за весь 2019 рік).

Таким чином, у 4-му кварталі зокрема та 2019 році в цілому «децентралізація» індустрії тривала, зі збільшенням ваги регіонів поза ТОП-5 за кількістю

КУА та за обсягом активів в управлінні (за квартал; за весь рік – також за кількістю фондів в управлінні). Вага Києва та його регіону як у 4-му кварталі, так і з початку 2019 року зросла тільки за кількістю ІСІ в управлінні.

Рис. 5. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2019 р.

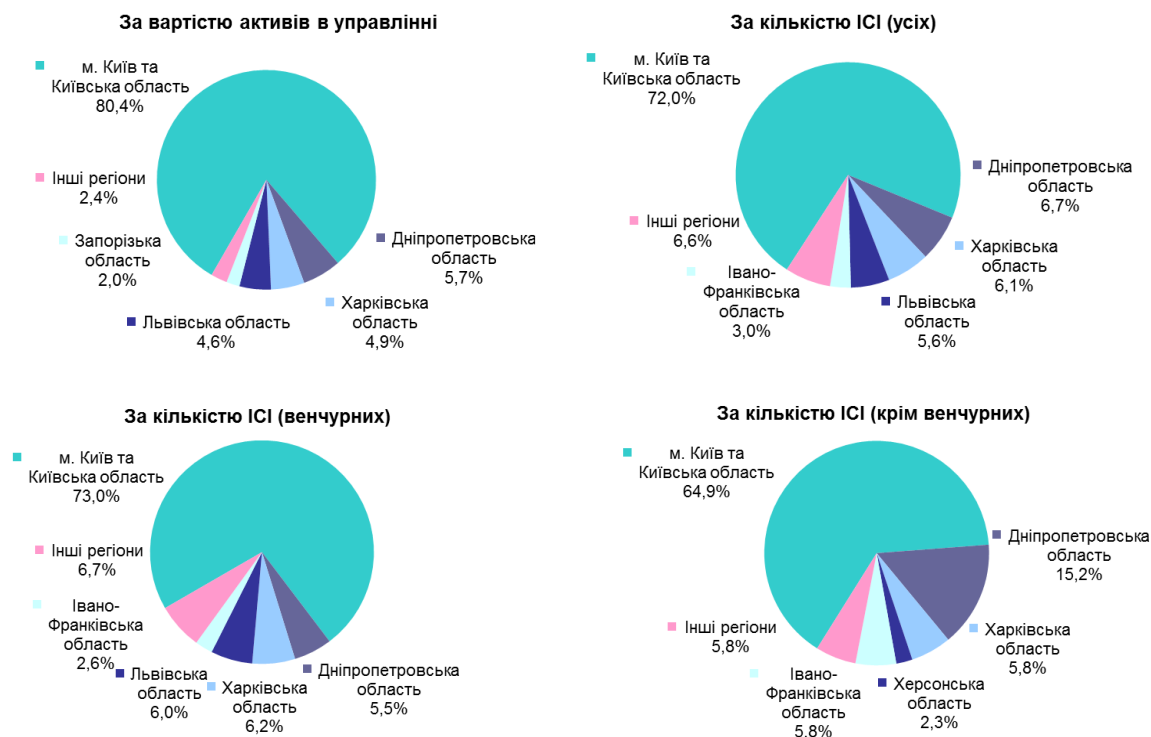

Рис. 6. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю їхніх активів в управлінні станом на 31.12.2019 р.

2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупні загальні активи усіх інституційних інвесторів в управлінні КУА у 4-му кварталі 2019 року продовжували зростати: +1.5% (після +3.3% у 3-му) і на кінець грудня становили **355 086.8 млн. грн.** Таким чином, за весь 2019 рік вони збільшилися на 12.8% (після +18.7% за 2018-й).

Активи ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу мінімального обсягу активів, у 4-му кварталі зросли на 1.4%, а за весь 2019 рік – на 12.8% (після 18.8%), до **353 337.4 млн. грн.**

Сукупні загальні активи діючих ІСІ в управлінні, що досягли нормативів («визнаних»), станом на 31.12.2019 становили **339 129.8 млрд. грн.**³ За 4-й квартал 2019 року вони умовно зменшилися на 0.2%, а за весь рік – зросли на 14.3% (після +7.7% – за 2018-й). За останні 10 років активи визнаних ІСІ зросли більш ніж у 4 рази (+311%, рис. 7).

Рис. 7. Динаміка вартості активів та кількості визнаних ІСІ у 2009-2019 рр.

Співвідношення активів ІСІ до ВВП України у 2019 році вперше за п'ять років зросло – із 8.3% на початку року до 8.5% наприкінці – завдяки відносно швидшому зростанню активів фондів у порівнянні з номінальним валовим внутрішнім продуктом (+11.7%, рис. 9).

Співвідношення до активів банків України зростало третій рік поспіль – із 18.3% у 2016-му до 22.7% у 2019-му.⁴ Банківські активи зростали протягом цього періоду у середньому на 6% за рік, тоді як активи ІСІ – більш ніж удвічі швидше (+13.9%).

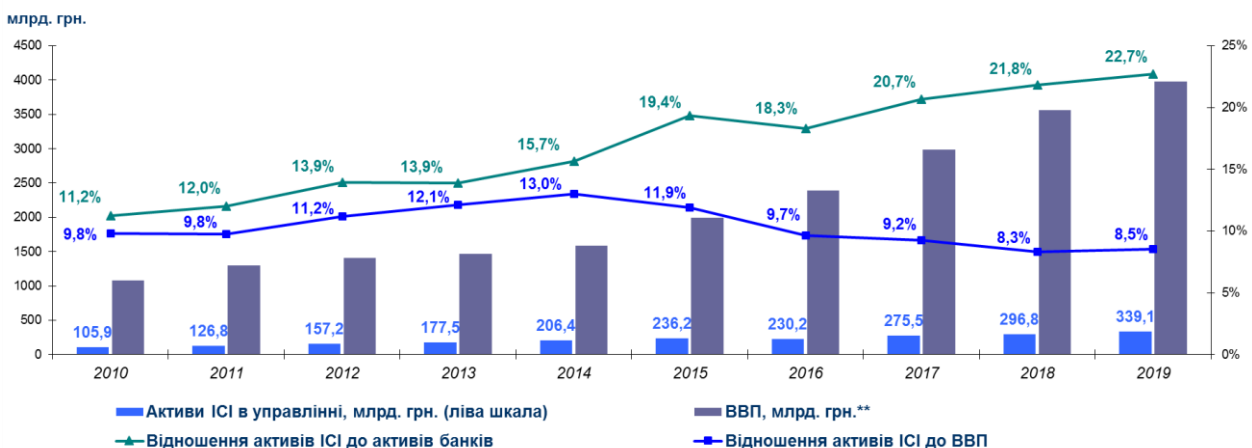

Рис. 8. Динаміка ІСІ на тлі ВВП та банківського сектору України у 2010-19 рр.

³ Тут і далі ці показники включають дані за отриманими на момент підготовки цього аналітичного огляду річними звітами КУА щодо ІСІ, а також активів НПФ та СК в управлінні, за 2019 рік. Їхня кількість менша, ніж має бути, що пов'язано із запровадженнями у березні 2020 року обмежувальними заходами для протидії поширенню пандемії covid-19 та відповідним продовженням строків подання цієї звітності. За оцінками УАІБ,

повнота отриманої звітності становить 96% та 99%, відповідно, за кількістю звітів щодо ІСІ й НПФ та щодо обсягу їхніх активів в управлінні.
⁴ За уточненими даними щодо ВВП та активів банків станом на 31.12.2015-2018 рр. Джерела.: Джерела: Державна служба статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>, Національний банк України: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>; Дані щодо ІСІ та розрахунки - УАІБ.

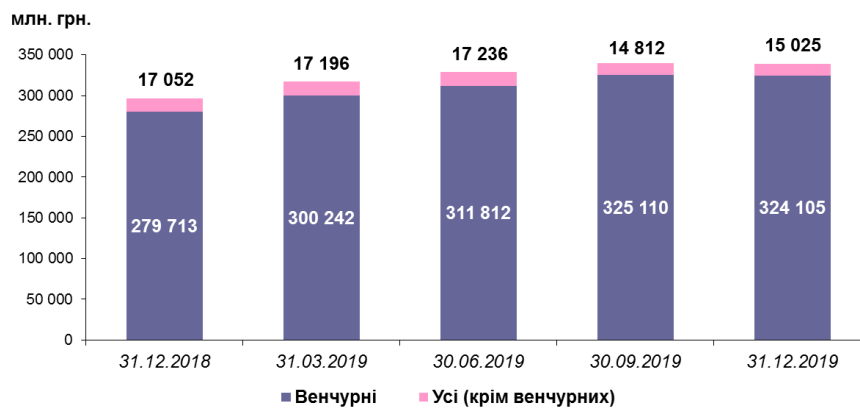

Рис. 9. Динаміка вартості активів ІСІ у 2019 році

Упродовж 2019 року активи визнаних ІСІ щоквартально зростали. Умовним винятком став лише 4-й квартал, що зумовлено, головним чином, неповною звітністю, адже це квартальне скорочення було значно меншим за нестачу звітів фондів. Двигуном росту галузі ІСІ залишалися *венчурні* фонди, на тлі подальшого, ще стрімкішого збільшення кількості фондів цієї категорії (+9.2% за рік, у т. ч. +3.8% за 4-й квартал). Інші *закриті ІСІ з приватним розміщенням* у 4-му кварталі 2019 року були єдиним сектором, активи якого помітно зросли (+2.1%) – навіть попри те, що кількість звітів у цьому секторі була на 11.4% меншою порівняно з 3-м кварталом. За весь 2019 рік, проте, ці ІСІ все одно мали найбільш негативний результат (-15.4% при скороченні кількості звітів на 6.1%). Активи *відкритих та інтервальних фондів*, як у 4-му кварталі, так і за весь 2019 рік зменшилися в умовах зниження фондових індексів на 3% та 9-11% відповідно, а крім того перші також зазнали втрат через відтік капіталу.

А приріст за цей рік, окрім венчурних фондів, зафіксував також сектор *закритих ІСІ з публічним*

розміщенням (+3.6%), незважаючи на скорочення кількості звітів на 20%.

Сукупна вартість активів ІСІ (*крім венчурних*) у 4-му кварталі 2019 року зросла на 1.4%, а за весь рік – зменшилася на 11.9%, до 15 024.8 млн. грн. (рис. 9). Таке стрімке скорочення було спричинено переважно динамікою сектору *закритих ІСІ з приватним розміщенням*.

Вартість чистих активів сформованих ІСІ, що досягли нормативів, станом на 31.12.2019 сягнула **261 205.8 млн. грн.** (табл. 4). У 4-му кварталі 2019 року вона умовно зменшилася на 1.2% (див. вище зноску щодо загальних активів), а за 2019 рік – додала щонайменше 10.8% (після +5.7% у 2018-му).

Таким чином зростання прискорилося порівняно з попереднім роком навіть попри неповне звітування фондами за 2019 рік на момент підготовки цього Огляду, а також при деякому фактичному скороченні кількості діючих фондів.

Таблиця 4. Динаміка ВЧА ІСІ у розрізі типів фондів у 2019 році, млн. грн.

Фонди	31.12.2018	31.03.2019	30.06.2019	30.09.2019	31.12.2019	Зміна за 4-й квартал 2019 року	Зміна за 2019 рік
Відкриті	87,4	87,2	86,0	85,8	82,6	-3,7%	-5,4%
Інтервальні	81,6	76,3	73,2	77,1	75,7	-1,8%	-7,1%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	15 226,1	15 497,3	14 945,3	13 150,9	13 505,3	2,7%	-11,3%
з публічною емісією	2 471,0	2 701,6	2 707,1	2 579,4	2 557,9	-0,8%	3,5%
з приватною емісією	12 755,2	12 795,7	12 238,2	10 571,5	10 947,3	3,6%	-14,2%
Усі (крім венчурних)	15 395,0	15 660,8	15 104,4	13 313,8	13 663,6	2,6%	-11,2%
Венчурні	220 438,1	231 088,8	239 679,7	250 988,3	247 542,2	-1,4%	12,3%
Усі (з венчурними)	235 833,2	246 749,5	254 784,1	264 302,1	261 205,8	-1,2%	10,8%

* Діючі ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (були визнані такими, що відбулися), перебувають в управлінні КУА та надали звітність за відповідний період (на звітну дату).

ВЧА венчурних ІСІ у 4-му кварталі 2019 року зменшилася на -1.4% (після +4.7% за 3-й), але за весь рік – зросла на 12.3% (після 2.6% у 2018-му). На 31.12.2019 вона становила 247 542.2 млн. грн., тобто 94.8% від сукупних чистих активів усіх визнаних ІСІ (після 93.5% у 2018 році).

Відкриті ІСІ (ті ж самі 17 фондів упродовж усього року) зазнали зменшення чистих активів: на 3.7% за 4-й квартал та на 5.4% за весь 2019 рік (проте, це тільки частково нівелювало приріст за 2018-й на 16.7%). Перше за 4 роки скорочення відбулося в умовах зниження фондових індексів на 3% за квартал і на 9-11% за рік, а також через відтік капіталу із виходом частини інвесторів із сектору. Станом на 31.12.2019 його ВЧА становила 82.6 млн. грн.

Інтервальні ІСІ (ті ж самі 15 фондів упродовж 2019 року) також зменшилися: за 4-й квартал вони втратили 1.8% ВЧА (після +5.4% у 3-му), а за весь рік – 7.1% (після +4.1% у 2018-му).

Закриті ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) у 4-му кварталі 2019 року, як і за загальними активами, були єдиним сектором, що зріс

за чистими активами (+3.6%), попри зменшення кількості звітів порівняно з 3-м кварталом. За весь 2019 рік, цей сектор все ж мав найбільш негативний результат за ВЧА (-14.2%).

Закриті ІСІ з публічним розміщенням, при значному скороченні кількості звітів, за 4-й квартал показали тільки -0.8% за чистими активами, а за результатами всього 2019 року зафіксували зростання на 3.5%.

Врешті, ВЧА усіх закритих ІСІ (крім венчурних) зросла на 2.7% за квартал, збільшивши їхню вагу в чистих активах ІСІ, крім венчурних, у межах 98.8% на кінець грудня 2019 року (після 98.9% на початку року).

Частка секторів відкритих та інтервальних ІСІ несуттєво коливалася упродовж року, дещо зменшившись у 4-му кварталі, а проте у грудні 2019-го була в межах 0.6% для кожного з них, як і рік тому (рис. 10). При цьому закриті фонди з публічною емісією збільшили свою вагу за рік із 16.1% чистих активів невенчурних ІСІ до 18.7%.

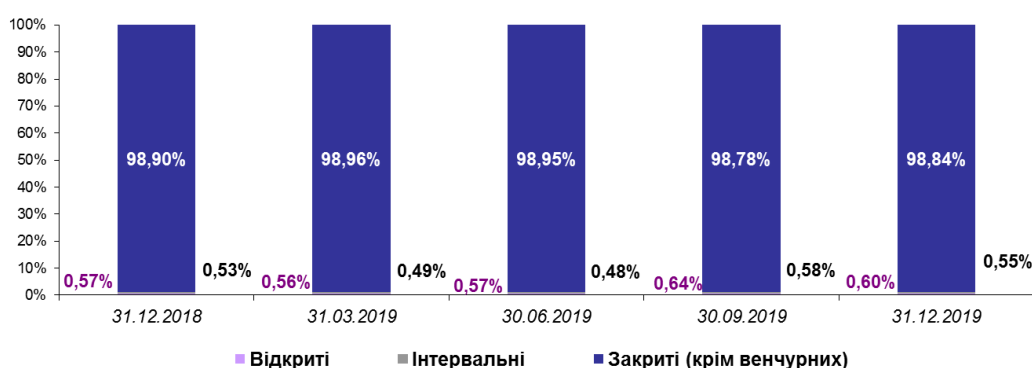

Рис. 10. Динаміка розподілу ВЧА невенчурних ІСІ за типами фондів у 2019 році

Венчурні ІСІ, чисті активи яких у 2019 році мали у кілька разів більший приріст навіть у порівнянні з закритими фондами з публічним

розміщенням, збільшили свою вагу у ВЧА усіх ІСІ за рік із 93.5% до 94.8% (рис. 11).

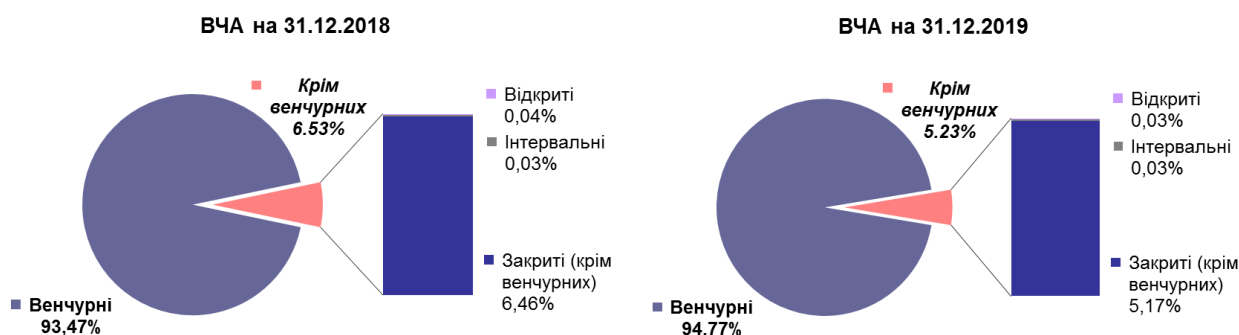

Рис. 11. Розподіл ВЧА ІСІ за типами фондів станом на 31.12.2019 р.

2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ

У 4-му кварталі 2019 року рух капіталу в українських відкритих ІСІ знову став негативним, після незначного притоку у 3-му кварталі.

Викуп переважав продажі кожного місяця, і хоча у листопаді чистий відтік спав до -0.3 млн. грн., у грудні він прискорився (рис. 12). Це супроводжувалося падінням індексів акцій (УБ та ПФТС) у жовтні-листопаді і корекцією нагору (+1.75% за індексом УБ) в грудні, яку інвестори використали для часткового виходу з фондів.

Із 17-ти відкритих ІСІ, що подавали звітність упродовж кварталу, 12 фондів мали певний рух капіталу. Фондів, що мали чистий відтік, було 10 (у 3-у кварталі – 6), а їхні сукупні чисті втрати від виходу інвесторів за 4-й квартал становили 2.4 млн. грн.

Половину цього відтоку спричинив рух капіталу лише в одному фонді, (у 3-му кварталі – 40%).

Фондів, що мали чистий притік, було два (у 3-у кварталі – три), а їхні сукупні додаткові надходження за 4-й квартал становили менше 0.2 млн. грн.

Упродовж 4-го кварталу 2019 року кількість фондів із чистим відтоком коливалася від 6-ти у жовтні-листопаді до 10-ти у грудні, а фондів із чистим притоком – від одного у жовтні та грудні до двох у листопаді.

Додаткові вкладення у відкриті фонди у 4-му кварталі 2019 року здійснювали, переважно, місцеві підприємства, у той час як сукупні вкладення роздрібних інвесторів-резидентів у секторі значно зменшилися за цей період – разом із виходом деяких із них із цих фондів.

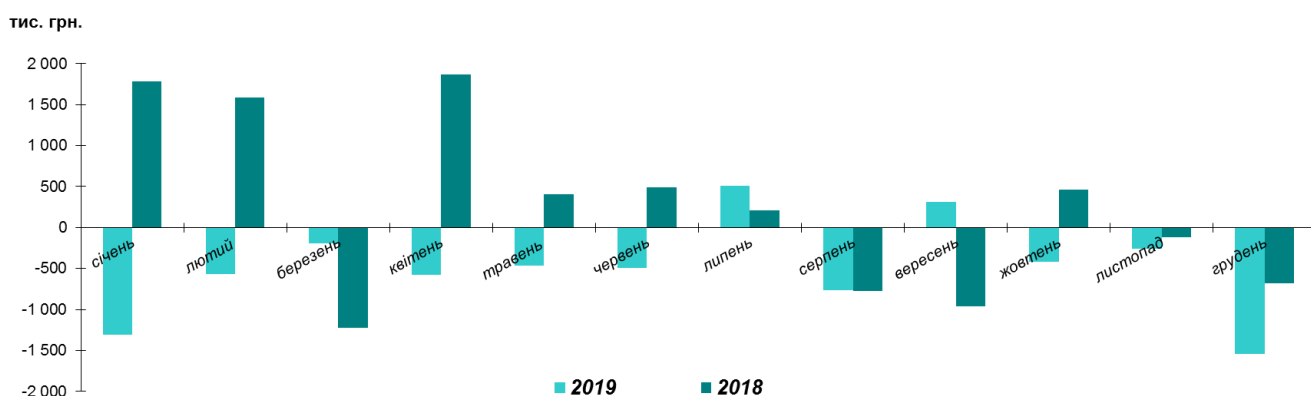

Рис. 12. Щомісячний чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2018-19 рр. (за щоденними даними)

Сукупний чистий рух капіталу у відкритих ІСІ у 4-му кварталі 2019 року був від'ємним і найбільшим за весь рік: -2.2 млн. грн. (після +0.1 млн. грн. у 3-му, рис. 13).

Це значно погіршило **річний рух капіталу у відкритих ІСІ** (рис. 14), що врешті став негативним у 2019 році уперше за три роки і становив **-5.8 млн. грн.** (після +3 млн. грн. у 2018 році та 2.2 млн. грн. у 2017-му).

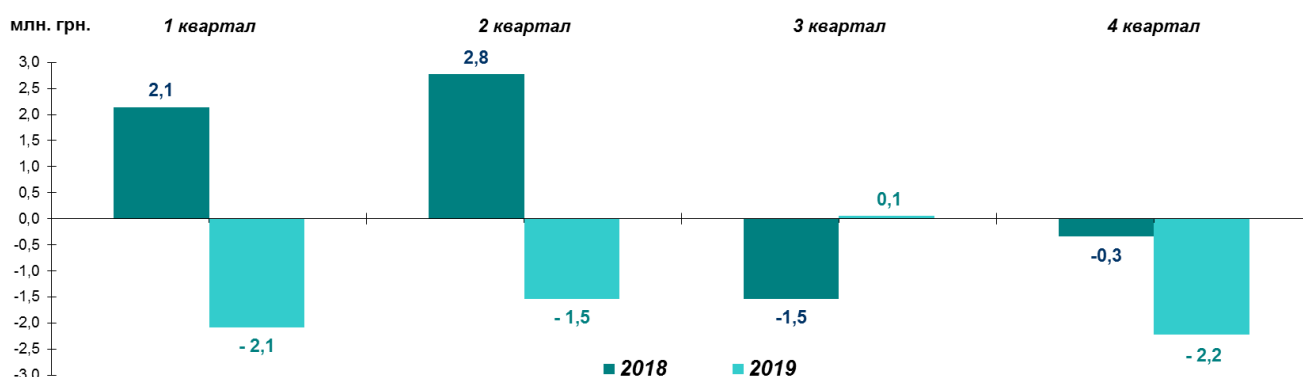

Рис. 13. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2018-19 рр., поквартально

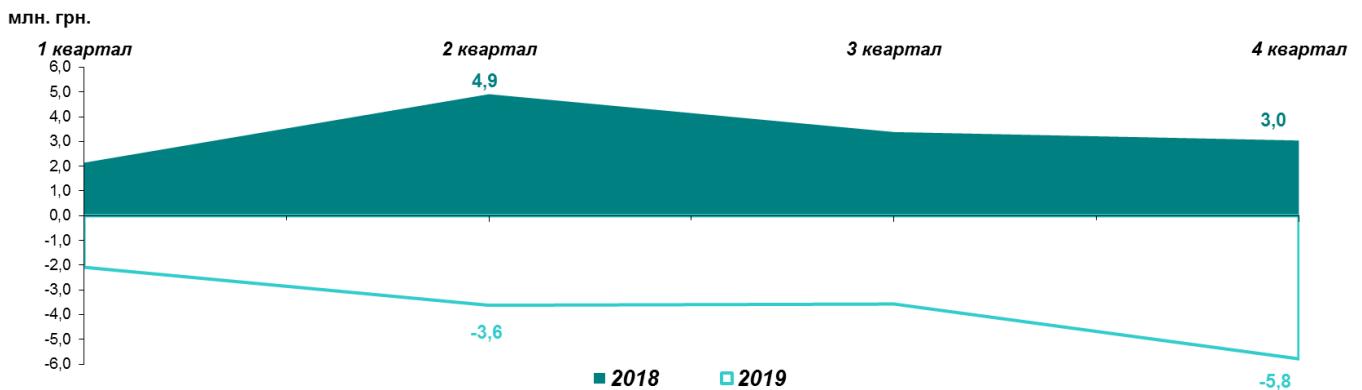

Рис. 14. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2018-19 рр., наростаючим підсумком з початку року

У цей час на європейському інвестиційному ринку тривав притік коштів до фондів практично такими ж темпами, що й у попередньому кварталі. Це дозволило наростити чисті надходження до європейської індустрії фондів за весь 2019 рік. Сприяли цьому, зокрема, як збереження м'якої монетарної політики ЄЦБ, що стимулювала економіку та ринки, так і повернення ФРС США до неї, у тому числі через розвернення курсу на підвищення ставок у протилежний бік. Незначного відтоку зазнали тільки фонди грошового ринку та деякі «інші» фонди у грудні та листопаді відповідно, а також частина фондів акцій та фондів облігацій серед категорій альтернативних фондів. Загалом за 4-й квартал 2019 року чистий притік капіталу до індустрії інвестиційних фондів ЄС, за даними EFAMA, становив 190 млрд. євро (після +188 млрд. євро за 3-й квартал та +48 млрд. євро рік тому)⁵. Порівняно з 2018 роком, чисті продажі фондів за 2019-й зросли більш ніж удвічі, до 546 млрд. євро (з 258-ми).

Чистий притік до UCITS⁶-фондів у 4-му кварталі 2019 року становив більшу частину додаткових надходжень до індустрії у цей період: 148 млрд. євро (після 157 млрд. євро у 3-му кварталі та відтоку 71 млрд. євро рік тому). Це було більше, ніж ці фонди залучили за весь 2018 рік (121 млрд. євро) і підвищило річний результат з початку 2019-го до 394 млрд. євро.

Найпопулярнішими із UCITS серед інвесторів у 4-му кварталі 2019 року були фонди

акцій, які залучили додаткових 61 млрд. євро (після -13-ти у 3-му кварталі та -7-ми – рік тому). Та попри це, за весь 2019 рік ці фонди мали чистий відтік у розмірі 12 млрд. євро (рік тому – притік 109-ти).

Фонди облігацій залучили за 4-й квартал майже так само – 60 млрд. євро (хоч і менший результат, ніж 85 млрд. євро – у 3-му, та практично протилежний до найгіршого серед усіх класів UCITS рік тому, -46 млрд. євро). Цей клас фондів став безумовним лідером за чистими надходженнями у 2019 році, що становили 301 млрд. євро (після -23-х у 2018-му).

Аутсайдерами 4-го кварталу 2019 року в цій категорії були фонди грошового ринку: -3 млрд. євро (після -23-х рік тому). А проте завдяки, зокрема, чистим продажам у розмірі 72 млрд. євро за 3-й квартал, вони отримали 85 млрд. євро чистого притоку за результатами всього 2019 року (після -11-ти у 2018-му).

Чистий притік до AIF⁷-фондів у 4-му кварталі 2019 року прискорився до 43 млрд. євро (з 33 млрд. євро у 3-му кварталі та 23-х рік тому). За весь 2019 рік вони отримали 152 млрд. євро чистих надходжень (у 2018-му – 137).

Найпопулярнішими із AIF серед інвесторів у 4-му кварталі 2019 року були фонди змішаних активів (+27 млрд. євро, після +13-ти у 3-му кварталі та +10-ти рік тому) та «інші» фонди⁸ (+38 млрд. євро, після +16-ти та +8-ми відповідно). За весь 2019 рік перші додатково залучили 56 млрд. євро (після 32-х рік тому), другі – 125 (після 92-х рік тому).

⁵ За наявними даними щодо 28-ми країн, асоціації яких є членами EFAMA (24 країни-члени ЄС, у т. ч. Польща (колишній член EFAMA), а також Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія і Туреччина) – див. EFAMA Quarterly Statistical Report Q4 2019 на сайті: <http://www.efama.org>.

⁶ У цьому контексті довгострокові фонди UCITS – усі класи UCITS, окрім фондів грошового ринку. UCITS (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – підприємства з колективного (спільного) інвестування в оборотні цінні папери (такі, що перебувають в обігу на регульованих ринках); є відкритими фондами із публічним розміщенням жорсткими вимогами до складу, якості, ліквідності та структури активів.

Регулюються відповідною Директивою (Directive 2009/65/EC від 13 липня 2009, зі змінами згідно з Directive 2014/91/EU від 23 липня 2014) та іншими пов'язаними актами законодавства ЄС.

⁷ AIF (Alternative Investment Funds) – фонди альтернативних інвестицій; фактично включають усі інші регульовані фонди, що не є UCITS. Компанії, що здійснюють управління такими фондами, регулюються Директивою AIFMD (Directive 2011/61/EU of 8 June 2011).

⁸ Ця категорія AIF включає фонди акцій, облігацій та змішаних активів в Ірландії через відсутність даних про їх розподіл за цими секторами.

Найменш вдалим серед AIF, на противагу UCITS, 4-й квартал 2019 року був для фондів облігацій, які за цей період втратили 22 млрд. євро у вигляді чистого відтоку капіталу (після -4 млрд. євро за 3-й квартал та -2-х – рік тому). За весь 2019 рік вони мали -19 млрд. євро (після -14-ти у 2018-му, коли також були аутсайдерами залучення коштів з-поміж AIF).

Сукупна ВЧА індустрії фондів у ЄС за 4-й квартал зросла на 3.3% (після 3.8% за 3-й) та на 16.8% за весь 2019 рік (після -3% у 2018-му), чому сприяли як значний притік капіталу, так і стрімке відновлення й ріст фондових ринків у Європі та світі, описані вище. Станом на 31.12.2019 чисті активи фондів становили 17.7 трлн. євро, 62% з яких належали UCITS.

2.5. Інвестори ICI

Станом на кінець 2019 року найбільшими інвесторами ICI залишалися **юридичні особи-резиденти**: вони володіли 59.3% чистих активів усіх ICI (після 60.7% у 3-му кварталі та 62.3% на початку року, рис. 15). Зниження ваги цих інвесторів за ВЧА ICI тривало третій рік поспіль – як і зростання, попри це, сукупної вартості їхніх вкладень (+5.5%, після +11.1% у 2018-му). В абсолютному вимірі їхній приріст був другим найбільшим, тоді як у відносному – поступався зростанню вкладень усіх інших категорій інвесторів.

За секторами ICI за типами фондів, зокрема, у венчурних ICI сукупна вартість вкладень місцевих підприємств у 4-му кварталі зменшилася на 3.4%, але за весь 2019 рік – зросла на 5.2% (після +11.8% у 2018-му). Їхня частка при цьому зменшилася із 65.6% на початку року й 62.7% у 3-му кварталі до 61.4% на кінець року. У відкритих ICI сукупні вкладення українських підприємств у 4-му кварталі та за весь 2019 рік зросли, а їхня вага у секторі піднялася з 9.4% на початку року й 10.2% у вересні до 10.8% у грудні.

Фізичні особи-резиденти у 4-му кварталі та протягом усього 2019 року стабільно нарощували свої сукупні кошти в ICI в цілому – головним чином за рахунок вкладень у венчурні фонди (за цей квартал – також в інші ICI закритого типу).

Загалом вага цих інвесторів в усіх ICI за сукупною ВЧА підвищилася з 15.2% на початку року та 17.1% у вересні до 19.3% у грудні. У відкритих фондах, на відміну від аналогічного періоду 2018 року, ці інвестори зменшили сукупні вкладення, що призвело до скорочення їхньої частки у ВЧА сектору за 4-й квартал із 79.2% до 78.0% (проте вона збільшилася з 77.8% на початку року). У венчурних ICI сукупні кошти та частка цієї категорії інвесторів і далі зростали упродовж 2019 року (+11.4% за 4-й квартал та +40% за весь рік). Вага місцевих індивідуальних інвесторів у цьому секторі піднялася з 10.9% на початку року та 14.1% у вересні до 16.2% на кінець грудня.

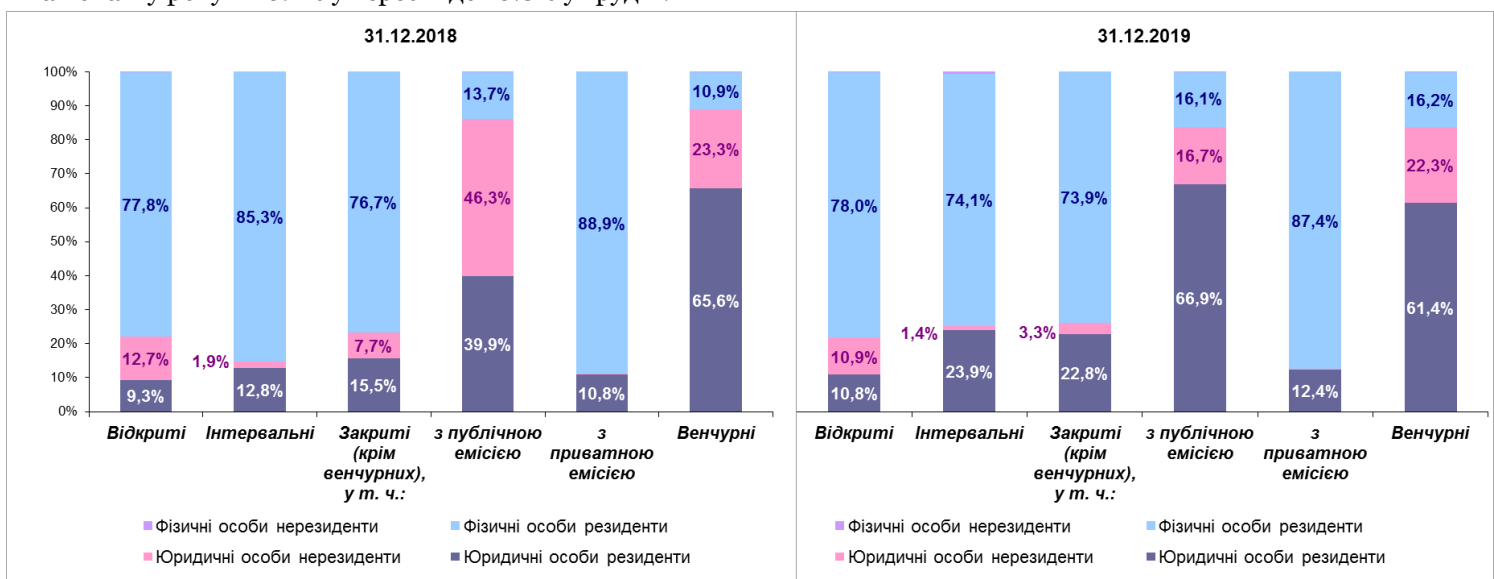

Рис. 15. Вкладення в ICI за категоріями інвесторів на початок та кінець 2019 року, частка у ВЧА⁹

⁹ Без урахування цінних паперів фондів на пред'явника, що перебувають в обігу.

Сукупна вартість вкладень **іноземних інвесторів** в ІСІ у 4-му кварталі 2019 року зменшилася у венчурних та інших закритих фондах (а отже, й в ІСІ в цілому), в той час як у відкритих та інтервальних – зросла. За весь рік вона зросла тільки в останніх (за рахунок *фізичних осіб - нерезидентів*).

На кінець року 98,5% іноземних вкладень утримували *підприємства-нерезиденти*. Їхні кошти у відкритих фондах у 4-му кварталі зросли на 1,3%, а їхня вага – із 10,4% до 10,9%, однак за весь рік вони скоротилися як в абсолютному вимірі, так і відносно коштів інших інвесторів (вага на початку року –12,7%).

Разом із роздрібними іноземними вкладниками цих ІСІ, частка *нерезидентів* у відкритих фондах зросла за квартал із 10,6% до 11,2% (проте скоротилася з початку 2019 року з 12,9%). У венчурних фондах зменшилася з 23,5% на початку року та 23,2% у вересні до 22,4% у грудні, а в усіх ІСІ – з 22,5% та 22,2% до 21,4% відповідно.

Кількість інвесторів ІСІ на 31.12.2019 року становила **258 848** (табл. 5). Із них 98,7% були фізичними особами - резидентами України, 96,5% – учасниками інтервальних фондів¹⁰, 0,6% – відкритих, 1,4% – венчурних ІСІ.

Таблиця 5. Інвестори ІСІ за категоріями, кількість та частка у загальній кількості, станом на 31.12.2019 р.

Фонди	Юридичні особи				Фізичні особи				РАЗОМ
	резиденти		нерезиденти		резиденти		нерезиденти		
Відкриті	20	1,22%	3	0,18%	1 609	98,53%	1	0,06%	1 633
Інтервальні	17	0,01%	1	0,00%	249 817	99,99%	19	0,01%	249 854
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	330	8,88%	15	0,40%	3 360	90,44%	10	0,27%	3 715
з публічною емісією	149	4,29%	10	0,29%	3 306	95,14%	10	0,29%	3 475
з приватною емісією	181	75,42%	5	2,08%	54	22,50%	0	0,00%	240
Усі (крім венчурних)	367	0,14%	19	0,01%	254 786	99,84%	30	0,01%	255 202
Венчурні	2 524	69,23%	338	9,27%	772	21,17%	12	0,33%	3 646
Усі (з венчурними)	2 891	1,12%	357	0,14%	255 558	98,73%	42	0,02%	258 848

У *відкритих* фондах учасників на кінець 2019 року було 1 633 (-9, або -0,5% за 4-й квартал та -17, або -1,0% за рік). Квартальне скорочення відбулося цілком за рахунок роздрібних інвесторів-резидентів, яких за весь рік поменшало на 13 (-0,8% за рік), до 1 609.

Кількість учасників *венчурних* ІСІ у 4-му кварталі 2019 року скоротилася на 164 (-4,3%), до 3 646, а за рік – на 211 (-5,5%, після +2,3% у 2018-му).

Загалом, динаміка участі інвесторів в ІСІ в цілому у 4-му кварталі та у 2019 році була негативною: -0,1% (-155) та -0,3% (-700) відповідно (після -0,1% у 2018 році). За секторами фондів тільки в інтервальних та закритих з приватною емісією (крім венчурних) учасників дещо побільшало за жовтень-грудень.

З точки зору внеску різних категорій інвесторів, зменшення загальної кількості учасників ІСІ у 4-му кварталі 2019 року, на відміну від минулорічної ситуації, відбулося фактично за рахунок **юридичних осіб**, зокрема – **резидентів**, яких у цілому поменшало на 200 (-6,5%), зокрема у *венчурних* фондах – на 187 (-6,9%). За весь 2019 рік їх

поменшало на 392 (-11,9%) загалом, а у секторі венчурних ІСІ – на 366 (-12,7%), де їхня частка скоротилася з майже 75% від усіх інвесторів цього сектору на початку року до 69% у грудні. Зросла за цей рік кількість українських підприємств тільки серед інвесторів *відкритих* фондів (+1, +5,3%), де на кінець грудня їх було всього 20 (1,2% від усіх учасників).

Фізичні особи-резиденти дещо збільшили свою присутність в ІСІ за результатами 4-го кварталу, однак зменшили – за наслідками всього 2019 року (+83 особи, або +0,03%, та -252 особи, або -0,1% відповідно). У 4-му кварталі їхня кількість зменшилася тільки у *відкритих* фондах (-9 осіб, -0,6%), а за рік – зросла тільки у *венчурних* (+200, +35,0%).

Іноземні компанії та фізичні особи упродовж 2019 року, як і раніше, зберігали незначну кількісну частку в ІСІ в цілому (в межах 0,2%). **Корпоративні інвестори - нерезиденти** у 4-му кварталі зменшили свою присутність в ІСІ (як загалом в усіх фондах, так і зокрема у *венчурних* – на 10,8% (-43 та 41 компанії відповідно). Відносно ж найбільше

¹⁰ Це пов'язано з діяльністю кількох фондів, які з колишніх взаємних фондів було реорганізовано в інтервальні ІСІ та які мають відносно дуже багато дрібних учасників.

їхня кількість скоротилася у закритих ІСІ з публічно пропозицією (-16.7%, -2 компанії).

За весь 2019 рік цих інвесторів ІСІ поменшало загалом на 62 (-14.8%), у тому числі у *венчурних* – на 48 (-12.4%), хоча відносно найбільше – у *відкритих* – на 5 (-62.5%). Врешті, у *венчурних* ІСІ чисельна вага

цих учасників понизилася з 10.0% на початку 2019 року та 9.9% у 3-му кварталі до 9.3% у грудні.

У *відкритих* ІСІ частка підприємств-нерезидентів у загальній кількості інвесторів скоротилася з 0.5% на початку року до 0.2%, що зберігалися протягом жовтня-грудня.

2.6. Структура активів ІСІ

Цінні папери в структурі активів ІСІ у 2019 році зменшилися у *вазі* в усіх секторах ІСІ за типами фондів. Причому в *інтервальних* фондах це відбулося вперше за три роки. У *відкритих* фондах динаміка частки інструментів фондового ринку була негативною як на кварталному, так і на річному проміжку (табл. 6, рис. 16).

У 4-му кварталі скорочення частки цінних паперів у *відкритих* ІСІ відбулося за рахунок **державних облігацій (ОВДП)** та **акцій** і, якщо

зменшення ваги останніх було характерно у цей період для всіх секторів ІСІ за типами фондів, то вага ОВДП в *інтервальних* ІСІ зростає. Частка ж **корпоративних облігацій** збільшилася за квартал в усіх секторах, хоча у *відкритих* фондах їхній агрегований пакет несуттєво зменшився у вартості.

Загальна **сукупна вартість** усіх цінних паперів в активах ІСІ як за 4-й квартал, так і за весь 2019 рік зменшилася в усіх секторах (крім венчурних).

Таблиця 6. Зміни у структурі агрегованих портфелів ІСІ за типами фондів у 4-му кв. 2019 року

Вид активу / Тип ІСІ / Зміна за квартал	Відкриті		Інтервальні		Закриті - з публ. проп.		Закриті - з прив. проп.		Венчурні	
	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%
Інші активи (у т. ч. ДЗ та КП)	-0,52	-10,3%	-0,20	-4,4%	-1,93	-2,5%	1,91	2,2%	-1,53	-1,8%
Нерухомість	-	-	-	-	-0,02	-18,4%	-0,48	-50,1%	0,50	16,0%
Грошові кошти та банківські депозити	4,29	15,3%	2,89	34,3%	6,72	219,4%	-0,33	-11,9%	0,33	32,8%
Банківські метали	-0,08	-8,6%	-	-	0,00	-8,1%	-	-	0,00	0,1%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	-3,12	-11,5%	0,73	1,5%	-4,73	-38,9%	-0,32	-45,8%	-0,01	-5,0%
Акції	-2,38	-6,2%	-3,42	-8,8%	-0,09	-1,1%	-1,19	-16,8%	-0,34	-9,5%
Облігації підприємств	0,02	3,6%	0,00	0,8%	0,04	16,7%	0,33	11,9%	1,14	40,3%
Векселі	-	-	-	-	0,00	0,6%	-0,01	-2,0%	-0,30	-11,4%
Інші ЦП	-	-	-	-	-	-	-	-	0,20	54,0%
Цінні папери	-5,48	-8,3%	-2,69	-3,1%	-4,77	-22,8%	-1,18	-10,8%	0,70	7,4%

Попри вищеописану динаміку, станом на кінець 2019 року фондові інструменти залишалися ключовою складовою активів *відкритих* та *інтервальних* ІСІ (понад 60% та понад 84% відповідно), причому, якщо у перших більшу частку з них зберігали за собою акції, то в останніх – першість здобули державні облігації (ОВДП, рис. 16).

У *закритих* ІСІ з публічним розміщенням вага цінних паперів впала з 22% на початку 2019 майже до 16% у грудні, причому найбільше скоротився пакет ОВДП в активах цього сектору. Загалом в активах усіх *закритих* ІСІ (крім венчурних) з обома видами розміщення частка фондових інструментів за рік

скорочувалася другий рік поспіль, але цього разу значно повільніше – з 12.2% до 11.2%, що зумовлено значно стрімкішим зменшенням сукупних грошових коштів та «інших» активів фондів із *приватним* розміщенням.

Активи *венчурних* ІСІ у фондових інструментах як у 4-му кварталі, так і за весь 2019 рік, на відміну від 2018-го, зросли, хоча їхня вага дещо понизилася на річному проміжку – з 10.7% до 10.2%. Це відбулося за рахунок активнішого зростання сукупної вартості вкладень цих фондів у нерухомість та в «інші» активи.

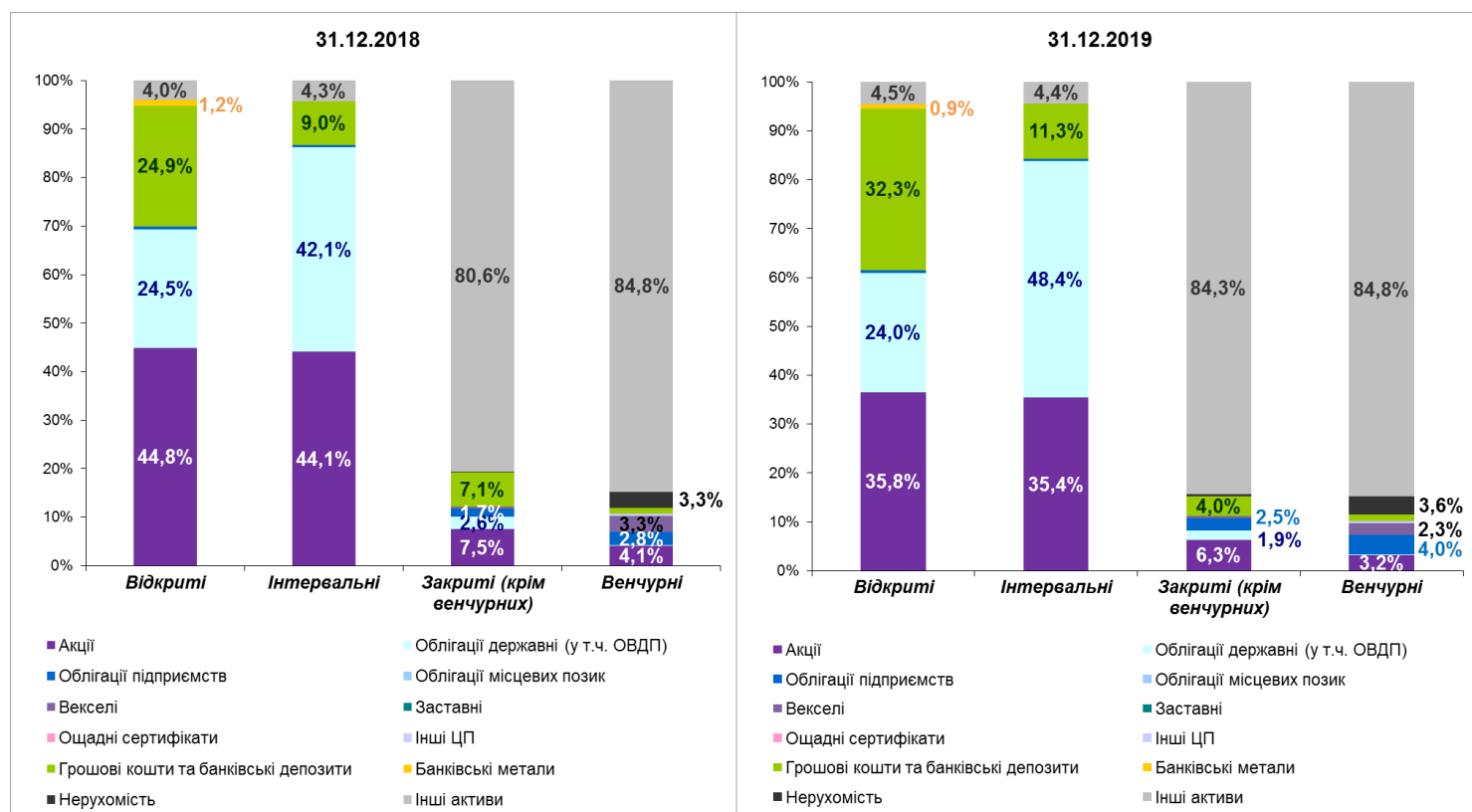

Рис. 16. Структура активів ІСІ за типами фондів на початок та кінець 2019 року

Державні облігації (ОВДП), в умовах значного зниження ставок упродовж 2019 року децю втратили у популярності серед управляючих активами багатьох ІСІ. Вага ОВДП в активах відкритих фондів зменшилася за рік із 24,5% до 24,0% – разом зі скороченням вкладень у них на 7,4%. У закритих фондах із публічним розміщенням вона впала з 11,5% до 7,4% при скороченні пакету цих інструментів на третину. Натомість, в інтервальних ІСІ пакет ОВДП загалом збільшився на 7,8%, що, разом зі скороченням вкладень в акції, збільшило частку перших із 42,1% на початку року до 48,1% у грудні та повернуло їм статус головного інвестиційного інструмента цих фондів.

Акції на кінець 2019 року утримували найбільшу частку серед фондових інструментів в ІСІ в цілому, а у відкритих фондах – серед усіх класів активів узагалі; в інтервальних – стали другим найбільш проінвестованим класом активів. А проте, у відкритих фондах, де за рік пакет акцій скоротився на 24,3%, його вага в активах впала з 44,8% до 35,8%.

Грошові кошти на поточних і депозитних рахунках ІСІ у банках за 2019 рік збільшилися за сукупною вартістю та вагою в активах усіх секторів за типами фондів, окрім закритих ІСІ з приватним

розміщенням (крім венчурних). Вони залишалися другою найбільшою складовою зведених активів відкритих ІСІ, де їхня вага піднялася з 24,9% до 32,3%. В інтервальних фондах вони були третім найбільшим активом за сукупною вартістю зі збільшенням частки за 2019 рік із 9,0% до 11,3%.

«Інші» активи¹¹ у 2019 році, як і раніше, були найбільшою складовою активів венчурних та інших фондів закритого типу, як із публічним, так і приватним розміщенням. У венчурних ІСІ ці активи збільшилися, але їхня частка залишилася на кінець року в межах 84,8%, як і на початку, через практично такий самий темп зростання, як і всіх активів сектору загалом. На кінець 2019 року і активи у секторі досягли 275 млрд. грн.

В закритих ІСІ з приватною емісією (крім венчурних) «інші» активи скоротилися за 2019 рік, однак їхня вага зросла в умовах відносно більшого скорочення грошових коштів та інвестицій в акції в активах цього сектору – з 81,5% на початку року до 87,2% у грудні.

Сукупна вартість **нерухомості** у венчурних фондах у 2019 році зросла найбільше (+28,4%), що збільшило її вагу із 3,3% до 3,6%.

¹¹ До «інших» активів належать корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також дебіторська заборгованість, у тому числі

позики компаніям, у яких ІСІ володіють часткою в капіталі (для венчурних фондів).

Портфель цінних паперів та деривативів усіх ІСІ разом у 2019 році збільшився на 2.7 млрд. грн. або на 8.3% (після скорочення на 24.2% у 2018-му), у тому числі у 4-му кварталі – на 1.9 млрд. грн. (+5.8%). Станом на 31.12.2019 він коштував **34 889.6 млн. грн.** (табл. 7).

Портфель *акцій* мав найбільш негативну динаміку в абсолютному вимірі другий рік поспіль (-1.4 млрд. грн.), хоча відносно він скоротився найменше (-9.9%). А найстрімкіше зменшилася у 2019 році сукупна вартість *векселів* (-17.3%, із них -11.6% – тільки за жовтень-грудень). Врешті, вага перших у зведеному фінансовому портфелі в активах ІСІ за рік впала з майже 40% до 32.7%, тоді як останніх – з 28.6% до 21.8%. У 4-му кварталі, проте, найбільшими темпами скорочувався пакет *ОВДП* (-22.5%), хоча за весь 2019 рік він зменшився тільки на 1.7%, а його частка у зведеному портфелі – з 2.3% до 2.1%.

Єдиним класом цінних паперів, що зріс у сукупній вартості за цей час, були *корпоративні облигації* (+39.0%). За весь 2019 рік їхній обсяг збільшився на 65.8% (після -1% у 2018-му), що вивело цей інструмент на першу позицію у портфелі фінансових інструментів в активах ІСІ із часткою 38.1% (із другої позиції з 24.9% рік тому).

Окремо відзначимо появу, після тривалої перерви, *муниципальних облигацій* в активах ІСІ (відкритих та закритих невенчурних із приватним розміщенням), хоча й на кінець 2019 року вони ще мали мізерну частку у зведеному портфелі (0.03%).

Портфель *деривативів* у 2019 році також значно зріс (+25.2%) і на кінець року вже більш ніж удвічі перевищував обсяг державних облигацій, що належать ІСІ: його частка у зведеному фінансовому портфелі фондів зросла з 4.6% на початку року до 5.3% у грудні.

Таблиця 7. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, станом на 31.12.2019 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.		Зміна за 2019 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2018	31.12.2019	млн. грн.	%	31.12.2018	31.12.2019
Облігації підприємств	8 017	13 290	5 272	65,8%	24,9%	38,1%
Акції	12 768	11 395	-1 372	-10,7%	39,6%	32,7%
Векселі	9 205	7 609	-1 596	-17,3%	28,6%	21,8%
<i>Деривативи</i>	1 469	1 840	370	25,2%	4,6%	5,3%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	757	744	-13	-1,7%	2,3%	2,1%
Облігації місцевих позик	0	12	12	-	0,0%	0,0%
Заставні	0	0	0	-100,0%	0,0%	0,0%
Всього	32 217	34 890	2 673	8,3%	100,0%	100,0%

Портфель ІСІ, крім венчурних, у 2019 році зменшився на 18.4%, а тільки за 4-й квартал – на 13.0%. Це частково зумовлено меншою повнотою звітності, ніж у попередні періоди, однак більшою мірою – негативною динамікою фондового ринку та відтоком капіталу з частини фондів (зокрема, відкритих). На кінець року він коштував **1 785.1 млн. грн.** (табл. 8).

Акції зберігали за собою першу позицію та більше половини зведеного портфеля невенчурних ІСІ

за собою упродовж 2019 року: їхня частка зменшилася з 61.5% на початку року до 55.7% у грудні. *Корпоративні облигації* вийшли на другу позицію, збільшившись у вартості в цих фондах більш ніж на 30% за 2019 рік – вага зросла з 13.2% до 21.1%. На зміну динаміці попереднього року, у 2019-му вкладення цих ІСІ в *ОВДП* різко скоротилися як у 4-му кварталі, так і за весь 2019 рік (-36.3% та -30.8% відповідно, після +26.4% за 2018-й). Їхня вага, як наслідок, впала з 22.4% на початку року до 19.0% у грудні.

Таблиця 8. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, крім венчурних, станом на 31.12.2019 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.		Зміна за 2019 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2018	31.12.2019	млн. грн.	%	31.12.2018	31.12.2019
Акції	1 345	994	-351	-26,1%	61,5%	55,7%
Облігації підприємств	289	376	88	30,3%	13,2%	21,1%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	490	339	-151	-30,8%	22,4%	19,0%
Векселі	64	64	0	0,0%	2,9%	3,6%
Облігації місцевих позик	0	12	12	-	0,0%	0,6%
Всього	2 188	1 785	-403	-18,4%	100,0%	100,0%

Диверсифіковані ІСІ у 4-му кварталі 2019 року продовжували демонструвати скорочення свого зведеного портфеля цінних паперів – на 9.8%, що врешті призвело і до негативної річної динаміки (-10.6%). Станом на 31.12.2019 цей портфель коштував **66.8 млн. грн.** (табл. 9). Це майже учетверо менше, ніж у 2015 році та у 15 разів – порівняно з 2014-м.

Річне зменшення портфеля цих ІСІ було пов'язане здебільшого з падінням сукупної вартості

їхніх інвестицій в *акціях* (-23.1%), а квартальне – також в ОВДП (13.3% у перших та -9.5% в останніх).

Частка *акцій* у фондовому портфелі диверсифікованих ІСІ зменшилася як за 4-й квартал, так і за весь 2019 рік – із 69.7% на початку року та 62.4% у вересні до 59.9% у грудні. Попри скорочення вкладень цих ІСІ у *державних облигаціях* у цьому кварталі, їхня вага символічно зросла (з майже 37% до 37.1%), а нарощення ОВДП у портфелі за весь 2019 рік збільшило їхню вагу з менш ніж 30% з початку року.

Таблиця 9. Портфель цінних паперів та деривативів диверсифікованих ІСІ, станом на 31.12.2019 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн. грн.		Зміна за 2019 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2018	31.12.2019	млн. грн.	%	31.12.2018	31.12.2019
Акції	52	40	-12	-23,1%	69,7%	59,9%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	22	25	2	11,0%	29,9%	37,1%
Облігації місцевих позик	0	1	1	-	0,0%	2,2%
Облігації підприємств	0	1	0	50,5%	0,4%	0,8%
Всього	75	67	-8	-10,6%	100,0%	100,0%

2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування

Ключові індикатори вітчизняного фондового ринку – індекс українських акцій та індекс ПФТС – у 2019 році загалом та у 4-му кварталі зокрема продемонстрували значно більш зближену динаміку, ніж у попередньому році, втративши у жовтні-грудні близько 3%, а за рік – 9-11%. Це суттєво позначилося на результатах ІСІ, що інвестували вагому частку активів у фондові інструменти, зокрема, низки відкритих та інтервальних, а також закритих фондів із публічним розміщенням. І хоча багато інших секторів ІСІ показали значно кращі результати за 2019 рік, більшість із них погіршили середні результати порівняно з 2018-м.

Фонди акцій стали аутсайдерами за доходністю у 2019 році серед усіх секторів ІСІ за класами активів та типами фондів (-11.9%, після +14.1% у 2018-му). Водночас, *вклади у євро* та у *доларах США* залишалися найбільш збитковими інструментами інвестування (-15.3% та -11.9% відповідно, після -4.4% і -0.2% у 2018-му)¹² (рис. 17).

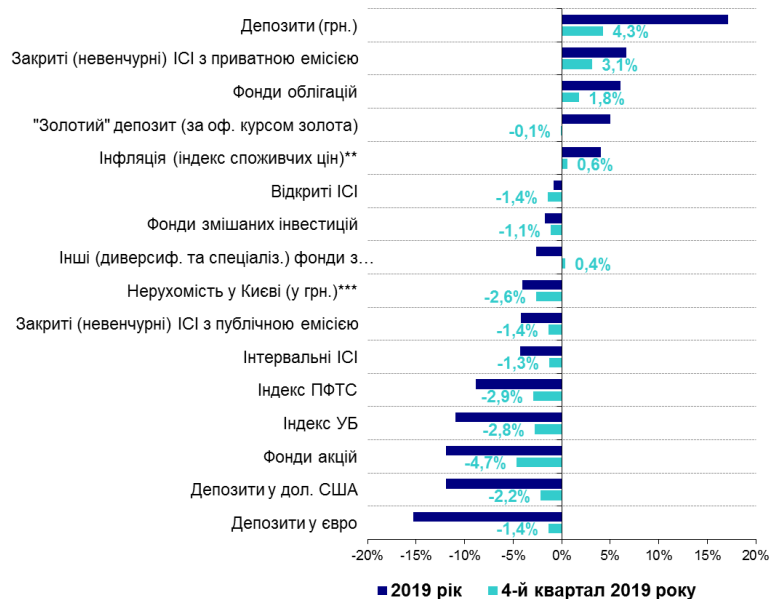

Рис. 17. Доходність ІСІ, депозитів, індексів акцій та рівень інфляції у 4-му кв. 2019 р. та у 2019 році¹³ (ренкінгування за річним показником)

¹² Для адекватного порівняння доходності різних напрямків інвестування (видів активів) необхідно враховувати ліквідність ІСІ, зокрема, відкритого типу, що дозволяють виходити з інвестицій у будь-який робочий день без втрати доходності, на відміну від строкових банківських вкладів, які, переважно, передбачають перерахунок відсоткового доходу при достроковому поверненні коштів за ставкою вкладів на поточних рахунках (близькою до нуля). Водночас, розрахована доходність ІСІ не враховує можливі комісії та інші витрати при вході/виході до/із фондів. Також не враховується оподаткування інвестиційного прибутку при виході з фонду та оподаткування відсотків за депозитами.

¹³ Доходність ІСІ розрахована за даними звітності за 4-й квартал 2019 року щодо 17-ти відкритих, 15-ти інтервальних, 59-ти закритого ІСІ (у т.ч. 28-ми із публічним розміщенням та 31-го – з приватним) та за даними звітності за попередні періоди – див. Ренкінги: ІСІ за типами фондів та ІСІ (диверсифіковані публічні) – за класами фондів. Інфляція розрахована за даними Державної служби статистики України (до попереднього місяця). Доходність нерухомості у гривні розрахована за даними щодо вартості житлової нерухомості у Києві на порталі «Столичная недвижимость»: <http://100realty.ua>.

Житлова нерухомість у Києві у жовтні-грудні 2019 року, на тлі ревальвації гривні, продовжувала дешевшати у гривневому виразі (-2.6%) та втратила загалом 4.1% за 2019 рік (після -0.4% у 2018-му).

Водночас, депозити у золоті компенсували номінальні збитки за попередній рік і принесли невеликий додатковий дохід, у т. ч. з урахуванням інфляції, завдяки +5.0% у 2019-му (після -1.5%). А лідерство серед усіх основних напрямків інвестування для роздрібних інвесторів другий рік поспіль утримували банківські строкові (річні) депозити у гривні. Ставки за ними у 2019 році навіть дещо зросли, що підвищило середню доходність за результатами року з 15% до 17.1%.

Лідерами за доходністю серед усіх категорій ІСІ у 2019 році були закриті фонди з приватним розміщенням (крім венчурних), що отримали середні +6.7% (після -0.8% у 2018-му).

Відкриті ІСІ, що були першими за доходністю серед секторів за типами фондів у минулому році, за 2019-й показали середні **-0.9%** (після +9.0%).

Серед ІСІ за класами активів, лідерами 2019 року були **фонди облігацій**, що мали середні **+6.1%** (після +6.7% за 2018-й).

У 4-му кварталі 2019 року зниження фондових індексів спричинило падіння доходності низки фондів та загалом у 4-х із 8-ми категоріях ІСІ за типами фондів та класами активів. Водночас, квартальна доходність була в середньому негативною у меншій кількості категорій фондів порівняно з 3-м кварталом – у 5-ти із 8-ми (після 6-ти).

Серед усіх категорій ІСІ в цілому першими за доходністю у 4-му кварталі, як і у 3-му та за весь 2019 рік в цілому, стали **закриті фонди з приватним розміщенням (крім венчурних), що отримали середні +3.1%** (після +2.6% у 3-му кварталі). Діапазон квартальних результатів цих фондів дещо звужився та опустився (від -18.0% до +60.5%), при цьому 13 із 31-го фонду показали приріст вартості своїх паперів за цей квартал (42%, після 38% у 3-му).

Інтервальні фонди у 4-му кварталі 2019 року мали середню доходність на рівні **-1.3%** (після -1.2% у 3-му). Діапазон показників окремих фондів у цьому секторі також звужився (був у межах від -11.9% до +4.3%). **Зростання вартості сертифікатів показали 7 із 15-ти таких фондів** (47%, після 40% у 3-му кварталі).

Закриті ІСІ з публічним розміщенням показали у середньому **-1.4%** за 4-й квартал 2019 року (після +0.8% у 3-му). Діапазон показників різних фондів у секторі дуже суттєво звужився (був у межах від -19.7% до +10.2%), а із 28-ми цих ІСІ приріст інвестиції забезпечили 9 фондів (32%, після 42% у 3-му кварталі).

Відкриті ІСІ в середньому мали також **-1.4%** (без урахування двох крайніх значень, нижче з яких різко відрізняється від найближчого, – -0.8%, як і у 3-му кварталі). Показники окремих фондів цього типу варіювалися у межах від -17.3% до +4.5%, тобто у діапазоні, що розширився в основному вниз, порівняно з 3-м кварталом. Із 17-ти фондів у секторі 8 принесли зростання вартості своїх сертифікатів за квартал (47%, після 29% у 3-му кварталі) та були вигіднішими у цей період за депозити у золоті. Один відкритий фонд у 4-му кварталі був доходнішим за річні депозити у гривні, 6 – щонайменше компенсували інфляцію, 11 – були вигіднішими за депозити у євро та у доларах США, 12 – за вкладення в житлову нерухомість у Києві, 13 – за індекси акцій.

Серед диверсифікованих і спеціалізованих фондів із публічною емісією за класами активів зокрема, у 4-му кварталі 2019 року лідерами доходності стали **фонди облігацій**, середній показник яких дорівнював **+1.8%** (після -0.5% у 3-му). При цьому усі три таких фонди забезпечили зростання вартості своїх сертифікатів та були вигіднішими за депозити у валюті й золоті (хоча не настільки, як вклади у гривні, які, проте, мають значно нижчу ліквідність). Два з трьох цих ІСІ також принесли дохід, що принаймні компенсував втрати від інфляції.

«Інші» диверсифіковані та спеціалізовані фонди із публічною емісією (один відкритий ІСІ) у 4-му кварталі також показали позитивну доходність, хоч і на невисокому рівні – **+0.4%** (після -1.9% для двох таких фондів).

Фонди змішаних інвестицій за останні три місяці 2019 року мали середні **-1.1%** (після -0.4% у 3-му кварталі). Серед них 8 із 23-х мали позитивні показники (35%, після 33% у 3-му кварталі) та були вигіднішими у цьому кварталі за депозити у золоті. Один такий фонд був доходнішим за депозити у гривні, 7 – щонайменше компенсували інфляцію, 15 – були вигіднішими за депозити у євро, 16 – за вклади у доларах США, 17 – за вкладення в житло у Києві, 18 – за індекси акцій.

Фонди акцій у 4-му кварталі, як і на річному проміжку в 2019-му, мали найнижчі результати: втрати за їхніми сертифікатами у середньому становили **-4.7%** (після -5.1% у 3-му). Серед них

третина фондів (два) мали позитивну доходність (після жодного у 3-му кварталі) та щонайменше компенсували інфляцію, а половина показала кращі результати за індекси акцій (УБ та ПФТС).

3. Резюме

Українська галузь управління активами, зокрема інститутів спільного інвестування, у 2019 році продовжувала переважно зростати кількісно й вартісно, попри незначне скорочення чисельності компаній з управління активами за підсумками 4-го кварталу та всього року.

Ключовими трендами індустрії управління активами в Україні у 4-му кварталі 2019 року та в цілому за 2019 рік були:

- Незначне зменшення кількості КУА, після слабких коливань упродовж року;
- Подальше зростання кількості зареєстрованих ІСІ та кількості сформованих («визнаних») ІСІ – практично лише за рахунок венчурних КІФ;
- Прискорене зростання сукупної вартості активів та ВЧА усіх ІСІ в цілому за рік, при цьому:
- Перше за чотири роки зменшення ВЧА відкритих ІСІ за рік – внаслідок першого за три роки чистого відтоку капіталу із цього сектору, а також певною мірою через зниження на фондовому ринку;
- Подальше несуттєве квартальне й річне зменшення кількості інвесторів в ІСІ – переважно за рахунок закритих ІСІ з публічною емісією, як і у попередньому році, а також – венчурних фондів;
- Стале нарощення сукупних коштів індивідуальних інвесторів - резидентів України в ІСІ – переважно у венчурні; збільшення їхньої кількості в ІСІ у 4-му кварталі у відкритих, а за рік – у венчурних фондах;
- Збереження тенденції до зниження ваги підприємств-резидентів у ВЧА усіх ІСІ в цілому третій рік поспіль, через відносно слабше нарощення їхніх вкладень у порівнянні з іншими категоріями інвесторів;

- Подальше зменшення сукупних коштів іноземних інвесторів за квартал та за рік в ІСІ в цілому;
- Зниження ваги цінних паперів в активах усіх ІСІ в цілому та в усіх секторах за типами фондів, зокрема – частки акцій, а також державних облігацій (в усіх секторах, окрім інтервальных ІСІ); поява після тривалої перерви невеликих пакетів муніципальних облігацій в активах відкритих та закритих фондів із приватним розміщенням;
- Зниження квартальної доходності у половині секторів ІСІ за типами фондів та класами активів, а річної – у більшості з них, при падінні фондових індексів як за квартал, так і за рік; разом із цим – збільшення кількості секторів із позитивною доходністю у 4-му кварталі, а також частки фондів із додатними показниками майже в усіх секторах.

На тлі низхідної динаміки фондового ринку України упродовж 2019 року та у 4-му кварталі зокрема, що мала місце попри жваве зростання та притік капіталу на міжнародні ринки у цей час, українські інвестиційні фонди перебували у пошуку доходності, а інвестори загалом усе більше перемикали свою увагу на ІСІ з приватним розміщенням, що інвестують в активи поза фондовим ринком. Основними активними вкладниками ІСІ у цей час були резиденти, зокрема індивідуальні інвестори, а також місцеві корпоративні учасники, що продовжували нарощувати свої кошти у фондах – переважно венчурних.

Доходність ІСІ, що інвестують здебільшого в інструменти фондового ринку, а з нею й привабливість їх для інвесторів у 2019 році постраждала, однак окремі сектори ІСІ та низка фондів в усіх секторах продемонстрували не лише підвищення вартості своїх паперів і, відповідно, – приріст інвестицій учасників, а й конкурентні її значення у порівнянні з альтернативними напрямками інвестування, що пропонують значно нижчу ліквідність.

Додаткова інформація про ІСІ на сайті УАІБ:

- [Ринок у цифрах](#)
- [Динаміка фондів \(із публічною пропозицією\)](#)
- Аналітика та статистика інвестиційних фондів із публічною пропозицією: [Щотижнева](#) / [Щомісячна](#)
- Ренкінги: [ІСІ - за типами та за класами фондів](#) / [КУА](#)
- Довідник ІСІ: [Фонди в управлінні](#)